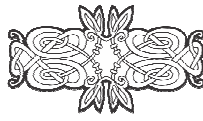


ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ
ОБІГ І КРЕДИТ



FINANCE, MONETARY
CIRCULATION AND CREDIT

УДК 658.147

JEL Classification G28

Агрес Оксана

к.е.н., в.о. доцента кафедри фінансів і кредиту, Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни, України

E-mail: oksana_agres@ukr.net

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Агрес Оксана

PhD (Econ), Assoc. Prof. of Department of Finance and Credit, Lviv National Agrarian University, Dubliany, Ukraine

E-mail: oksana_agres@ukr.net

IMPROVEMENT OF CORPORATE GOVERNANCE COMMERCIAL BANKS

Анотація

Актуальність. Фахівці корпорації останнім часом приділяють значну увагу корпоративному управлінню у банківському секторі. Це пояснюється тим, що банки мають уніфіковану структуру та діяльність, які вимагають високого рівня відповідальності та прозорості, що викликає актуальність теми дослідження. Запровадивши найкращі принципи корпоративного управління, банківські установи можуть стати прикладом для інших економічних суб'єктів та сприяти підвищенню рівня корпоративних відносин своїх клієнтів. Розвиток корпоративного управління у банківському секторі сприятиме підвищенню доступності до банківських кредитів, зниженню ризиків та підвищенню прибутків банків.

Мета. Метою статті є виокремлення найбільш важливих характеристик організації системи корпоративного управління в банківському секторі національної економіки.

Методи. В дослідженні використовувались методи теоретичного і творчого осмислення вибраної тематики.

Результати. На підставі аналізу особливостей організації системи корпоративного управління в комерційних банках України автором виокремлено пріоритетні напрями державного сприяння її розвитку, конкретизовано заходи з їх реалізації в сучасних умовах господарювання.

Перспективи. Перспективою вдосконалення системи корпоративного управління банку є збільшення банківського кредитування та прибутковості фінансово-кредитного інституту.

Ключові слова: корпоративне управління, Спостережна рада, статут, комерційний банк, комітет, Правління банку.

Abstract

Introduction. Experts Corp. recently paid great attention to corporate governance in the banking sector. This is because the banks have a uniform structure and activities that require a high level of accountability and transparency that is the relevance of the research topic. By implementing best corporate governance principles, banks can become an example for other economic actors and enhance the level of corporate relations of their clients. The development of corporate governance in the banking sector will increase the availability of bank loans, reduce risk and increase profits of banks.

Purpose. The article is singling out the most important characteristics of the system of corporate governance in the banking sector of the national economy.

Methods. Theoretical methods and creative thinking techniques were used in the paper.

Results. On the basis of the features of the system of corporate governance in commercial banks of Ukraine author singles out priority directions of the state to facilitate its development, specific measures to implement them in the contemporary economy.

Discussion. Prospects for improving the corporate governance system of the bank are connected with the bank lending increase and profitability of financial and credit institutions.

Key words: corporate governance, the Supervisory Board, charter, commercial bank committee Board.

Аннотація

Актуальность. Специалисты корпорации в последнее время большое внимание уделяется корпоративному управлению в банковском секторе. Это объясняется тем, что банки имеют унифицированную структуру и деятельность, которые требуют высокого уровня ответственности и прозрачности, что вызывает актуальность темы исследования. Введя лучшие принципы корпоративного управления, банковские учреждения могут стать примером для других экономических субъектов и способствовать повышению уровня корпоративных отношений своих клиентов. Развитие корпоративного управления в банковском секторе будет способствовать повышению доступности банковских кредитов, снижению рисков и повышению доходов банков.

Цель. Целью статьи является выделение наиболее важных характеристик организации системы корпоративного управления в банковском секторе национальной экономики.

Методы. В исследовании использовались методы теоретического и творческого осмысления выбранной тематики.

Результаты. На основании анализа особенностей организации системы корпоративного управления в коммерческих банках Украины автором выделены приоритетные направления государственного содействия ее развития, конкретизированы меры по их реализации в современных условиях хозяйствования.

Перспективы. Перспективой совершенствования системы корпоративного управления банка является увеличение банковского кредитования и прибыльности финансово-кредитного института.

Ключевые слова: корпоративное управление, Наблюдательный совет, устав, коммерческий банк, комитет, Правление банка.

Актуальність. У сучасних умовах господарювання можливості підвищення рівня капіталізації банківських організацій та створення передумов фінансової стабільності їх діяльності значною мірою визначаються якістю системи їх корпоративного управління. Передусім, це зумовлено тим, що для потенційних інвесторів при прийнятті рішень щодо участі в капіталі того чи іншого банку найвагомим аргументом стає саме неухильне дотримання його менеджерами ustalених норм корпоративної поведінки. За цих обставин банківські установи, які приділяють належну увагу питанням організації корпоративного управління, спроможні залучати капітал більш швидко і легше, ніж інші,

більш ризиковані з точки зору інвестора, компанії. На сьогодні стан розвитку корпоративного управління в комерційних банках України є незадовільним. За висновками авторитетних міжнародних експертних агенцій, індекс інформаційної прозорості, (один із найважливіших показників якості менеджменту корпоративних відносин), у 30 найбільших банках нашої країни останніми роками суттєво зменшився. Це актуалізує проблему налагодження дієвого корпоративного управління у вітчизняних комерційних банках, адже її правильне розв'язання сприятиме підвищенню рівня капіталізації фінансового сектору та забезпеченню конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Становленню системи корпоративних відносин у банківському секторі економіки України присвячені праці таких вітчизняних науковців та практиків О.Б. Денис [1], І.Б. Івасіва [2], А.С. Криклія [3], О.М. Костюка [4]. Інтерес дослідників цієї проблематики відчутно поживався, коли питання налагодження ефективної системи корпоративної взаємодії всередині банківських установ нашої країни перейшло із суто теоретичної площини до розряду практичних завдань ведення бізнесу в цій сфері відносин. В першу чергу це відобразилось у фаховій дискусії щодо перспектив утвердження в банківському секторі економіки України міжнародних стандартів корпоративного управління, зафіксованих Базельським комітетом з питань банківського нагляду. Йдеться про такий документ, як "Вдосконалення корпоративного управління в кредитних установах" [9], в якому конкретизовано принципи корпоративного управління в банках, розроблені Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Результатом проведеного обговорення стало прийняття Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку "Принципів корпоративного управління" [5], а Національним банком України – "Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України" [6]. Варто визнати, що найбільш послідовно положення зазначених документів були реалізовані в практиці діяльності тих українських банків, які були придбані зарубіжними банківськими структурами. Для більшості вітчизняних банків втілення стандартів корпоративної поведінки й досі сприймається суто формально, тобто як вимушена необхідність, а не як реальний механізм підвищення рівня капіталізації і покращення власних конкурентних позицій. Констатація цього факту міститься в багатьох роботах [1, с. 56; 2, с. 239; 3, с. 16; 4, с. 186-189], однак проблема застосування доцільних механізмів активізації зусиль уповноважених державних інституцій, необхідних для подолання такого стану справ, і досі не знайшла адекватного відображення у фаховій літературі.

Метою статті є виокремлення найбільш важливих характеристик організації системи корпоративного управління в банківському секторі національної економіки, уточнення на цій основі пріоритетних напрямів державного сприяння її розвитку та конкретизація заходів з їх реалізації в сучасних умовах України.

Методи. При дослідженні використовувались методи теоретичного і творчого осмислення вибраної тематики.

Результати. Корпоративне управління в банку є процесом, який використовується для забезпечення ефективної діяльності та надійності банку, а також з метою збільшення

його вартості. Воно полягає у створенні системи, яка сприяла б узгодженню інтересів акціонерів, вкладників, керівництва та працівників банку.

Запроваджуючи систему корпоративного управління, банки стикаються із необхідністю розв'язання низки специфічних проблем на додаток до тих, з якими мають справу корпорації, що діють у реальному секторі економіки. Так, фундаментальний зв'язок відносин між власниками і менеджерами у банківському бізнесі набагато складніший, ніж у нефінансовому секторі. До цього призводять нерівномірності поширення інформації між різними учасниками ринкових угод. Наприклад, причетні до проведення складних, технологічно непрозорих операцій менеджери володіють більш повною, точною інформацією, що дає змогу маніпулювати нею у власних інтересах, а не в інтересах власників. Джерелом виникнення інформаційної асиметрії у цій сфері відносин є також інститут банківської таємниці [3, с. 13; 4, с. 207].

Органи управління банку (рис. 1) діють на підставі Статуту, Положень про Спостережну раду та Правління Банку (рис. 2). Ці документи визначають порядок формування, організацію роботи, а також права, обов'язки та відповідальність членів Спостережної ради та Правління Банку.

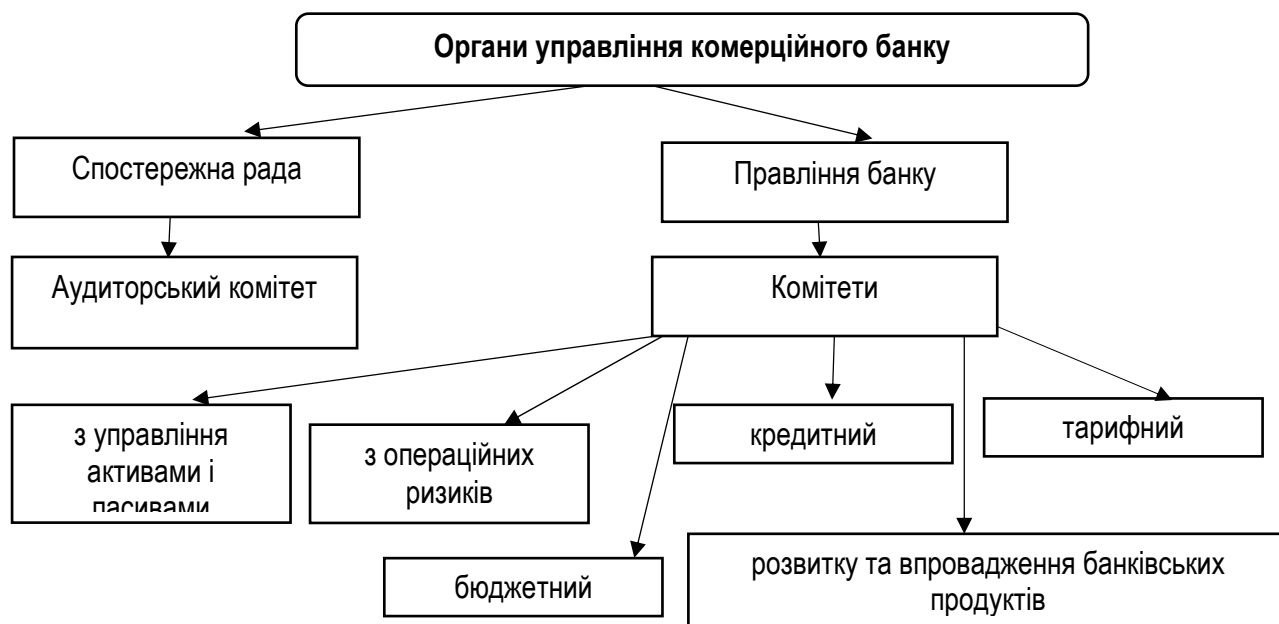


Рис. 1. Структура органів управління комерційного банку*

*Джерело: розробка автора

У складі Спостережної ради створений постійно діючий Аудиторський комітет. Спостережна Рада банку затверджує організаційну структуру банку, виходячи з принципів корпоративного управління для забезпечення найбільш ефективної діяльності менеджменту.

Обсяг повноважень Голови Правління банку і членів Правління банку визначено Положенням про Правління банку, затвердженим Загальними зборами акціонерів банку. Крім того, Правління здійснює свою діяльність через комітети.

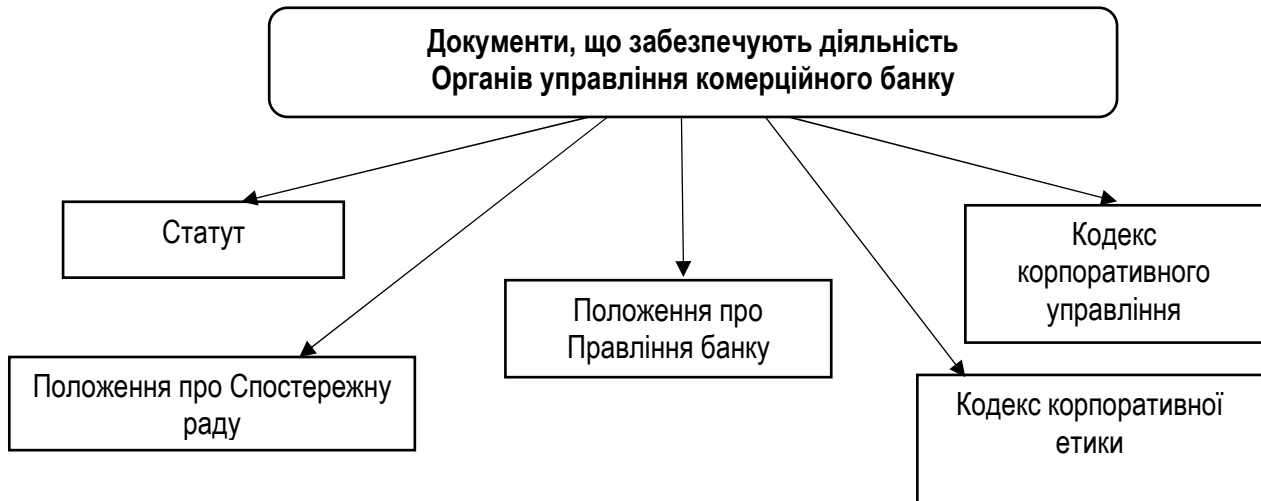


Рис. 2. Документи, що забезпечують діяльність Органів управління комерційного банку*

**Джерело: розробка автора*

Для забезпечення ефективності функціонування Банку створено постійно діючі комітети:

- комітет з управління активами та пасивами;
- кредитний комітет;
- комітет з операційних ризиків;
- тарифний комітет;
- бюджетний комітет;
- комітет розвитку та впровадження банківських продуктів.

З метою забезпечення стабільної діяльності банку на довгострокову перспективу Спостережна рада комерційного банку повинна затвердити Кодекс корпоративного управління. Також для вдосконалення корпоративної культури Правлінням банку затверджується Кодекс корпоративної етики.

10 січня 2015 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо визначення особливостей корпоративного управління в банках» від 4 липня 2014 року № 1587-VII (Закон) [7]. Даний Закон має упорядкувати корпоративне управління у банках і в такий спосіб вплинути на їхню внутрішню роботу. Закон розширює повноваження та встановлює більш жорсткі вимоги до складу спостережної ради банку, зокрема, рада банку повинна складатися не менше ніж з 5 осіб, 25% з яких повинні бути незалежними. При цьому, Законом встановлюються вимоги щодо освіти та ділової репутації членів ради банку. Рада банку повинна складатись не менш як на 25% з осіб, які мають повну вищу освіту в галузі економіки або права. Інші члени ради повинні мати повну вищу освіту в галузі менеджменту.

Закон надає Національному банку України повноваження безпосередньо впливати на найважливіші питання управління банком, а саме:

- вимагати припинення повноважень члена ради банку, якщо він неналежно виконує свої функції;

- вимагати позачергового скликання засідання ради банку;
- вимагати заміни будь-кого з керівників банку, якщо його професійна придатність або ділова репутація не відповідають встановленим вимогам.

Згідно Закону зникає такий контрольно-наглядовий орган як ревізійна комісія, що передбачає розширення повноважень постійно діючого підрозділу внутрішнього аудиту банку та підрозділу управління ризиками з метою створення та контролю за дієвістю системи управління ризиками в банках.

Крім того, Закон вводить персональну відповідальність голови правління банку за діяльність банку.

Внесені зміни в корпоративному управлінні банками повинні наблизити вітчизняну банківську систему до європейських стандартів. Але сподівання ці досить стримані, бо є чималі сумніви щодо практичного застосування норм Закону, адже запровадження ефективної системи у банку не може бути здійснене примусово, без зацікавленості акціонерів та менеджменту банку.

У нашій країні зазначені властивості організації корпоративного управління в комерційних банківських установах набувають певної інституційної специфіки. Так, банківському сектору економіки України властива вища концентрація власності порівняно з корпораціями інших секторів економіки; більшість акціонерних банків є публічними попри практично повну відсутність відкритого вільного продажу акцій, що унеможлиблює зовнішній контроль фондового ринку за корпоративним управлінням; у банках нечітко визначені функціональні ролі органів правління, особливо спостережної ради – вони несуть обмежену формальну відповідальність або беруть занадто активну участь у повсякденній діяльності; функції внутрішнього контролю і зовнішнього аудиту перебувають на ранній стадії розвитку і мають чимало недоліків порівняно з досвідом кращих світових практик тощо [1, с. 55-56].

Висновки і перспективи. Однією з важливих характеристик організації системи корпоративного управління в банківському секторі економіки є те, що її розвиток відбувається на основі активної підтримки з боку уповноважених органів державної влади – регуляторів. Нині це завдання Національним банком України та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку виконується не в повному обсязі: прийняті ними свого часу нормативно-правові документи не створюють необхідних стимулів для удосконалення корпоративної взаємодії суб'єктів банківської діяльності і зростання рівня капіталізації банківського сектору національної економіки.

Підвищення дієвості державного сприяння розвитку системи корпоративного управління в комерційних банках на нинішньому етапі ринкової трансформації передбачає прийняття Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність" (щодо визначення особливостей корпоративного управління в банках)", розробку і впровадження національного стандарту якості та Кодексу корпоративного управління в банківських організаціях. Розв'язання цієї проблеми також пов'язується з удосконаленням методики оцінки й управління ризиками банківської діяльності в межах становлення сучасної системи банківського регулювання та нагляду.

Список використаних джерел

1. Денис О. Корпоративне управління в банках [Текст] : навч. посіб. / О. Денис. – Львів : ЛБІ НБУ, 2006. – 225 с.
2. Івасів І. Проблеми корпоративного управління в банках України / І. Івасів // Журн. європ. економіки. – 2008. – № 7. – С. 232-241.
3. Криклій А. С. Корпоративне управління в банках: міжнародний досвід та процеси становлення в Україні / А. С. Криклій // Економіка і держава. – 2008. – № 1. – С. 13-16.
4. Костюк А. Н. Корпоративное управление в банке [Текст] : монография / А.Н. Костюк. – Сумы : ГВУЗ "УАБД НБУ", 2008. – 332 с.
5. Про затвердження Принципів корпоративного управління : рішення НКЦП та ФР від 22.07.2014 р. № 955 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/law/18922>.
6. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України : постанова правління Національного банку України від 28 берез. 2007 р. № 98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07>.
7. Про внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо визначення особливостей корпоративного управління в банках» від 4 липня 2014 року № 1587-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1587-18>.
8. Сафронова О. Державне сприяння розвитку системи корпоративного управління в комерційних банках України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-2-18.pdf>.
9. Enhancing Corporate Governance for Banking: Basel Committee, February 2006 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://siteresources.worldbank.org/INTAFRsumaftps/Resources/EnhancingCorporateGovernanceforBanking.pdf>.

References

1. Denys, O. (2006). *Korporatyvne upravlinnia v bankakh* [Corporate governance in banks: Tutorial]. LBI NBU.
2. Ivasiv, I. (2008). Problemy korporatyvnoho upravlinnia v bankakh Ukrainy [The problems of corporate governance in banks Ukraine]. *Journal of the European economy*, 7, 232-241.
3. Kryklii, A. S. (2008). Korporatyvne upravlinnia v bankakh: mizhnarodnyi dosvid ta protsesy stanovlennia v Ukraini [Corporate governance in banks: international experience and formation processes in Ukraine]. *The economy and the state*, 1, 13-16.
4. Kostyuk, A. N. (2008). *Korporativnoye upravleniye v banke : monografiya* [Corporate governance in the bank: monograph]. HVUZ "UABD NBU".
5. On approval of the Principles of corporate governance and decision DKTSP FR from 07/22/2014 p. 955 number. Available at : <http://www.nssmc.gov.ua/law/18922>.
6. About approval of guidelines for the improvement of corporate governance in banks Ukraine: Resolution of the National Bank of Ukraine on 28 march. 2007 r. Number 98. Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07>.
7. On Amendments to the Law of Ukraine "On banks and banking activity" to determine the features of corporate governance in banks "on July 4, 2014 № 1587-VII. Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1587-18>.
8. Safronova, O. Derzhavne sprianniia rozvytku systemy korporatyvnoho upravlinnia v komertsiinykh bankakh Ukrainy [State support for development of corporate governance in commercial banks of Ukraine]. Available at : <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-2-18.pdf>.
9. Enhancing Corporate Governance for Banking: Basel Committee, February 2006. Available at : <http://siteresources.worldbank.org/INTAFRsumaftps/Resources/EnhancingCorporateGovernanceforBanking.pdf>.

